

Magyar Athenás, szerk. Sz. Kiss Károly, Budapest, Aigner L. kiadása). — Csupán szerzünk speciális álláspontjából magyarízható pl. az is, hogy Csiky Gergely rövid életrajzából teljesen kihagyta azt, hogy e kiváló drámaírónk előbb kath. pap volt. Pedig Csikynek épen papi neveltetéséből lehet megérteni számos jeles tulajdonságait, melyek őt mint nagy írótt jellemzik (V. ö. Berczik Árpád Csiky felett mondott emlékbeszédével). Szólanom kell még ahhoz a kérdéshez, megfelel-e e könyv azon iskolák tervének, a melyek számára engedélyezése kéretik? Minthogy e könyv a magyar irodalomtörténet anyagát rövid összefoglalásban előadja; minthogy továbbá eddig sem a tanítóképzők sem a felsőbb leányiskolák számára *részletezett* tantervünk nincs, a melyhez apróra hozzá lehetne mérni az iskolakönyvek anyagát: tehát azt kell mondanom, hogy *e könyv nem ellenkezik azon iskolák tervével, a melyek számára engedélyezése kéretik*; de ép úgy nem ellenkezik pl. a középiskolákéval sem. Szóval e könyvnek, az iskolák faját tekintve, speciális jellege nincs. Tanítóképző-intézeti jellege ellen szól pl. az a körülmény, hogy még csak meg sem nevezi Fáynak összes pädagogiai munkáit; felsőbb leányiskolai jellege ellen pl. ilyen passus Kisfaludy Irené-jének ismertetésében: «Leo, balsorsunk úgy akarja, hogy *e romlékony test a zultáné legyen, de szívem a tied*» (304. lap.). Feltűnő, hogy míg a szerző a szemelvényekben, pl. Csokonay Dorottya-jában, igen sok részletet helyesen kipontoz, addig e helyet mégis benfelejtette. — Bár e munka nem igen közelíti meg azt az ideált, melyet a jövőben a különfajú iskolák könyveiben bizonyára megfognak valósítani: mindamellet jelen viszonyaink között, különösen *bő és magyarázatos szemelvényeiért*, a kért iskolák részére engedélyezhetőnek véleményezem, azon megjegyzéssel azonban, hogy jövőre benne a megjelzett fajú hibák kijavíttassanak s felekezeties színezete lehetőleg letöröltessék. — A könyv külső kiállítása elég csinos s a czélnak megfelelő.

(Orsz. Közokt. Tanács.)

KOMÁROMY LAJOS.

Életpályák. Útmutató minden pályára, az arra előkészítő összes tanintézetek és vizsgák ismertetésével, különös tekintettel a katonai nevelő- és képző-intézetekre, az ipari, kereskedelmi és általában kevésbé ismert pályákra. Az összes minősítő, szervező törvények, szervezeti szabályok, rendeletek, utasítások, ministeri jelentések, iskolai értesítők alapján. Összeállította *Ferenczy István*, nagyszabeni m. kir. állam főgymnásiumi tanár. Pozsony, Budapest, Stampfel Károly kiadása 1893. Ara két korona. 112 lap.

A szerző fenti műve irodalmunkban valójában hézagot pótol, s mint kiváló gondnal és szorgalommal összeállított úttörő irodalmi terméknek nagy hasznát vehetik különösen középiskolai igazgatóink, ki-
ket lépten-nyomon kérdeznek a szülők, hogy tanulmányaikban bármi

oknál fogva megakadt, vagy középiskolai tanulmányaikat jól befejezett gyermekeik mily életpályát választhatnak.

A szerző a hivatásról sehol sem beszél, ezt a szülőkre s a «válaszúton» álló ifjakra bízza, csak több-kevesebb részletességgel megmondja, hogy egyes pályákra mily utakon juthatni, mily segélyforrásokat találhat a magyar ifju a különféle életpályák választásánál.

Habár a szerző egy életpályát sem emel ki a többiek rovására, a *Bevezetésben* még is ad egy kik szelid irányítást az *ipari* és *kereskedői*, valamint a *katonai pályák felé*; mert amaz rohamosan fejlődik és a kormány támogatását élvezi; emez ajánlatos, mert a hadkötelezettség általános és látja, hogy a közös hadsereg tisztikarában a számarányunknak megfelelő tért el nem foglaljuk és ez az oka, hogy művében e két pályát különös figyelemben részesíti; mintegy mondani akarja, szakítsunk már egyszer a lateinerséggel, mely ijesztő mértékben szaporítja hazánkban a hivatlan szellemi proletariátust, — állítsuk helyre az egyensúlyt szellemi háztartásunkban, a fejmunkások szükségeknek megfelelő arányos kiképeztetése által.

És ezért gratulálok én az általam nem ismert, de tisztelt szerzőnek, mert csakugyan itt az ideje már, hogy leromboljuk azon választalakat, melyeket az ódsóság az életpályák közé vont, és hogy a tisztességes megélhetést biztosító gyakorlati pályákkal szemben táplált előítéleteket végre valahára elenyésztessük.

Nagybecsű manuale tehát az «*Életpályák*» minden középiskolai igazgató kezében, mert tény az, hogy igen sokszor korlátolólág lépnek fel a pályaválasztásnál az anyagi eszközök és tájékozatlanság a pályákkal és az azokhoz vezető módokkal szemben. És e kézikönyvvel valójában igen gyakran segítségére lehetnek az igazgatók ifjuságunknak és a jóakaratuaknak biztos útmutatót adhatnak e könyv után jövő boldogságuk sikeres megállapítására.

A tárgyalásnál a középiskola áll előtérben, ez gerince dolgozatának. Minden bevégzett osztály után elősorolja a pályákat, melyek az ifjú előtt nyílnak; — legtöbb választást ad a IV. VI. és VIII. osztály. Nevezetesen a középiskola I. osztályát végzett ifjú léphet: 1. erdőőri szakiskolákba, 2. katonai alreáliskolákba, katonai nevelő és képző intézetekbe, 3. matróziskolába, 4. pénzügyőri pályára.

A szerző tüzetesen megjelöli az említett szakiskolák elhelyezését, a tanfolyamokat, az alapítványi és fizetéses helyek számát, a felvétel feltételeit, a katonai iskoláknál a felvételi vizsgálatok tananyagát, a pénzügyőri pályánál az előléptetés fokozatait és az ezzel járó fizetéseket.

A középiskola II. osztályát végzett tanulók az I. alatt említetteken kívül léphetnek 1. földművelői, 2. ipari és 3. kereskedői pályára.

Itt is gondosan föl vannak sorolva a földműves iskolák, a vinczel-

lér-képezdek, a közép ipariskolák, ennek összes fajai és a kereskedelmi iskolák — oly részletességgel, hogy ezeken minden laikus hamar eligazodhatik és minden ifjú nehézség nélkül megtalálhatja a pályát, mely iránt kedvet és hivatottságot érez.

A középiskola III. osztályát végzett tanuló léphet az I. és II. alatt elősorolt pályákra, az üvegfestészeti intézetbe, ipartanfolyamra, a katonai alreáliskola IV. évfolyamára és felvételi vizsgálattal a rabbiképzőintézetbe is.

A középiskola IV. osztályát végzett tanulója előtt az eddig említett iskolákon és pályákon kívül nyitva áll a festészeti mester-iskola, ezen kívül egész serege a szakiskoláknak és életpályáknak.

E cím alatt a szerző körülményesen bemutatja 1. bányaiskoláinkat; 2. megismertet a bírósági végrehajtói vizsgálattal; 3. a görög és görögtelen gymnasiumi tanfolyammal; 4. a császári és királyi hadapród iskolákkal; ezek tanterveivel; 5. a hadtengerészeti akadémiával, ugyancsak tantervével és jelzi mindenütt *a)* a kincstári ingyenes, *b)* a kincstári fél fizetéses és *c)* az alapítványi és fizetéses helyeket.

Ugyan e rovat alatt bemutatja a szerző az alsófoku hivatalnoki pályákat, *A)* a szerzetesi szaknál, *B)* a pénztári szaknál, *C)* a vasutaknál. Ebből látjuk hazánkban az életpályák gazdag választékát, mely föltárul már egy IV. osztályt végzett tanuló előtt is. Kívánatos ennél fogva, hogy minden középiskola ismertesse e fejezetet a IV. osztályt végzett tanulóival, különösen azok érdekében, kik sajátos körülményeik közt tanulmányaikat a középiskolákban már tovább nem folytathatják.

Részletesen jegyzékbe foglalvák a budapesti iparművészeti iskola, a katonai főreáliskola és ennek tanterve, a kereskedelmi akadémiák és középkereskedelmi iskolák, a közép ipariskola, a Ludovika akadémia, az állami mechanikai tanműhely minden szükséges tudni valóval és ezekben elnyerhető kedvezményekkel, továbbá a postamesteri és postakiadói állás, az erre előkészítő posta- és távirtda segédítiszti tanfolyam.

Ismertetve van az «Életpályákban» a budapesti rabbiképző intézet és a hazai összes, tehát 1. a római kath., 2. az örmény kath., 3. görög kath., 4. görög keleti szerzetesek és ezek rendházai, a melyek a középiskola IV. osztályát végzett tanulók fölvétele által tartják fent társaságukat.

Helyén lett volna fölemlíteni az esztergomi, győri, a nyitrai gyermek-semináriumokat, melyek szintén a középiskola IV. osztályából veszik fel növendékeiket és fölsorolni középiskoláink mellett alakult alumneumokat és internátusokat.

A kevésbbé ismert színészi pályára is kiterjeszkedik a szerző figyelme, fölsorolja mind az állami, mind a felekezeti jellegű tanítóképezdeket és internátusait. Még röviden jelzi a nagyszabeni tanulók

műhelyét, ismerteti a telekkönyvi vizsgálatokat, a budapesti üvegfestészeti intézetet és végül elég részletesen a zeneművészeti akadémiát.

E fejezetnél megállapodtam és elmélkedés tárgyává tettem a tervezett *egységes középiskolának* nemcsak jogosultságát, de elodázhatlan szükségességét is. Jelenlegi tantervünk az Organisations-Entwurf toldozott foldozott folyománya, mely teljesen figyelmen kívül hagyta a múlt század végi és jelen század eleji Ratio Educationisokat, és ezek intencióit, hogy a középiskolának számolnia kell a cursus folyamán elhulló és elmaradozó elemekkel is. Minapában írt Tafferner Béla* a tanár-egyesületi közlönyben e kérdésben nagyon tanulságos értekezést, melyben igazolja, hogy «középiskolánk I. osztályába beiratkozott minden 100 tanuló közül átlag alig 5—6 végzi be a VIII. osztályt».

Az 1777. évi Ratio educationis a középiskola tantervébe bevett tantárgyakat ezek *szükségessége és hasznossága* szerint három csoportra osztotta: 1. Az általában szükséges tantárgyakra, 2. a valamennyire hasznos tantárgyakra és 3. oly tantárgyakra, melyek nem mindnyájoknak, csak egyes kiválóbb ifjaknak (értsd: a kik egyetemi tanulmányokra készülnek) *szükségesek és hasznosak*; ezért 1777. R. E. a schola grammatikát vagyis a középiskola alsó részét olyba vette, melyből a növendékek legnagyobb része a három osztály elvégzése után valamely gyakorlati pályára lép és nem folytatja tovább tanulmányait.

Fennálló tantervünk a motivumot, hogy a tantárgyakat szükségességük vagy hasznosságuk, továbbá szükségességük és hasznosságuk szerint kell értékesíteni közoktatásunkban, figyelmen kívül hagyja; a mai középiskola négy alsó osztálya, (a miben még az Organisations-Entwurf is tapintattal bírt) — egy bevégzett egységet nem képvisel, lévén a IV. osztályban oly kezdő tantárgyak, a történelem és matematika, a melyek alapvetést adnak ugyan a felsőbb tanulmányokra, de befejezetlenségöknél fogva a IV. osztályt elhagyóra nézve nem minősíthetők sem szükségesek, sem pedig hasznos tantárgyaknak.

Midőn tehát statisztikus adataink oly világosan beszélnek, hogy a középiskolákba beiratkozott tanulók 94 százaléka nem jut az egyetemi tanulmányokra; az egységes iskola creálásánál e tényt komoly megfontolás alá kell venni és még alaposabb elbírálás alá, hogy hol és mely osztályokból válnak ki a középiskolának a legfelsőbb kiképzetésre nem alkalmas elemei.

Az embereket a gyakorlat irányítja.

Ferenczy István bár célján kívül esett, hogy az *Életpályák* című művében egy sarkkövet hozzon az egységes középiskola alapvető mun-

* Az országos középiskolai tanár-egyesületi közlöny XXVII. év 2. sz. 92—104. lapjai.

kálataihoz, ezt öntudatlanul is megtette, midőn a IV. osztályt végzett tanulók előtt megnyitja a nagy látókört, a melyben érvényesülhetnek és tényleg érvényesülnek is, de a gondolkodónak útmutatást is adott ezáltal az egységes középiskola szükségessége felé!

Az egységes középiskola tervezője és csakhamar megvalósítója is egy nevezetes momentumot találhat az «Életpályák» című műben annak megállapítására, hogy az egységes új középiskolában hol kezdődjenek a formális képzést adó tantárgyak, melyek legyenek valójában szükségesek és hasznosak a cursus folyamán kiváló és ugyanezt kitartó energiával végző elemeknek.

Száz évvel ezelőtt a Ratio educationis figyelembe vette tantervében a középiskola folyamán kihulló elemek szellemi érdekeit, midőn a középiskolából kiváló elemeknek alig nyílt tér az életben az érvényesülésre: most gazdasági fejlettségünk és rohamos haladásunk annyi tért nyit egy IV. osztályt végzett tanuló boldogulására, hogy ezt az egységes új középiskola életbeléptetésénél figyelmen kívül hagyni nem szabad és komoly tanulmány tárgyává kell tenni a középiskolából való mennyiség és minőség szerinti kiválás processusát, miért is az erre szükséges adatokat csak a statistika adhatná meg, de fájdalom, hogy erre nézve a tanulságos adatokat gyűjteni még meg se kíséreltük, Ferenczy István «Életpályák» című műve lehetne incidens ilyenemű adatok gyűjtésének és a tanügyi kormány által való felhasználásának a megkezdésére.*

Az V. osztály csak azon életpályákra képesít, a melyekre a VI. oszt.

A VI. osztályt végzett tanuló előtt ismét nagy látókör nyílik, az eddig ismertetett pályákon kívül lehet: anyakönyvvezető, beléphet a budapesti állatorvosi akadémiába; a budapesti festészeti mesteriskolába; a debreczeni, kassai, keszthelyi, kolosmonostori m. kir. gazdasági tanintézetekbe, melyeknek programjait kellő tájékozást nyújtó részletezéssel közli. Utbaigazítást ad a gyógyszerészi pályára készülőknek, ismerteti összes hittani intézeteinket és az ezekbe való bejuthatás feltételeit; a községi és közjegyzői vizsgálatokat; közli velünk a budapesti mintarajziskola és rajztanár-képző összes körülményeit; végül ez osztálynál bemutatja a tanító szerzetes rendek székhelyeit megfelelő utasítással, hol és miként kell jelentkezniök azoknak, kik tanító szerzetes rendi pályákra aspirálnak.

A VII. osztály csak azon életpályákra nyit utat, a melyeket a VI. osztálynál bemutatunk.

* Mi azt tartjuk, hogy ily szempontból készült tanterv centrifugális hatásával épen magának a középiskolának, mint «egységes» szervezetnek működését bénítaná meg. A középiskola egyes osztályai nem lehetnek egyes meghatározott életpályák előkészítői, ha heterogén elemekké nem akarnak válni.
A szerk.

A VIII. osztályt végzett érettségések is anyagi körülményeiknek megfelelőleg sok tájékoztató utbaigazítást nyernek az előttük megnyíló különféle életpályákhoz. Ismertetve van e czímmel az adótisztai és adó-végrehajtói vizsgálat, az államszámviteltani tanfolyam és vizsgálat, a selmezbányai bányászati és erdészeti akadémia, a bölcsészeti tanfolyam, a doctoratus, hazai egyetemeink, az egyévi önkéntességi intézmény, az erre képezítő vizsgálat terjedelme, a magyar-óvári gazdasági akadémia, a hadkötelezettség, a középfoku hivatalnoki pályák, az iskola-orvosi és középiskolai egészségügyi tanári tanfolyam, a jogakadémiák, a jogi pálya, a katonai akadémiák, az ezekre való felvétel, a katonai pálya, a keleti akadémia, a keleti kereskedelmi tanfolyam, a kereskedelmi szak-tanfolyam, a községi és körjegyzői tanfolyam, a középiskolai tanári pálya, a levéltári szakvizsgálat, a műegyetem, az orvosi pálya, a papi pálya az összes felekezetek felkarolásával, a polgári iskolai tanítóképezde, a posta- és távirtdai tanfolyam, a tanárképző, a színművészeti akadémia, a torna-tanítóképző intézet, a vasuti tisztképző tanfolyam, és vám- és tisztai vizsgálat.

Ajánljuk, hogy e művet minden középiskola, ifjúsági könyvtára részére minél több példányban megszerezze, és hogy az ifjúsági könyvtár őrői e könyvnek figyelmes lapozgatására különösen a IV. és VI. osztályú tanulókat évenként többször figyelmeztessék és ennek tanulmányozására szorgalmasan serkentsék, és midőn köszönettel adózunk a szerzőnek elismerést érdemlő fáradságos és jóakarató munkájáért, abbeli őszinte ohajunknak adunk kifejezést, hogy hálás és hasznos munkát végezne még Ferenczy István úr, ha a IV—VI. és VIII. osztályú tanulók részére az előttük megnyíló pályákról, jó áttekintést adó, de azért tömör nyomású, az osztályokban keretekben kifüggeszthető táblázatokat készítene.

(Zsolna.)

CSÁKA KÁROLY.

ÚTBAIGAZÍTÁSOK, ÉSZREVÉTELEK.

A következő kérdéseket intézték hozzánk:

5. kérdés. *Miniszteri rendelet értelmében oly helyeken, hol állami és nem-állami középiskolák vannak, az utóbbiak nem katolikus vallású tanulói az állami középiskola helyiségeiben nyernek hitoktatást. — Helyes-e ezen intézkedés a) elvi szempontból? b) fegyelmi tekintetben? Melyek a felmerült főbb nehézségek s megtorlási módok?*

6. kérdés. *Az igazgatók és az iskolaszolgák viszonya. — Eleget-e azon hatáskör és jogkör, melyet a fennálló szabályzatok a középiskolai igazgatóknak az iskolaszolgákkal szemben biztosítanak? Ha nem, minő intézkedésekre volna szükség?*

Ezekre a feleletet jövő számunk fogja megadni. Szívesen vesszük az érdeklődők hozzá szólását.